

"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

(גיליון 23 - שנת תשפ"א גיליון "ויקרא" – ז' ניסן תשפ"א, 20 למרץ 2021)

לע"נ אמו"ר ר' יוסף-חיים ב"ר יעקב רוט ז"ל

ב"ה

"נקודה טובה" לפרשת "ויקרא" – למידה מהי

בשנת 1986, קיבלה פרופ' ריטה לוי-מונטלצ'יני (יהודיה מאיטליה) את פרס נובל לרפואה. תגליותיה סייעו רבות להבנת תהליכי התפתחות המוח ותיפקודו. כתוצאה ממחקריה התברר, כי כוחו של המוח נמצא לא רק בתאי המוח, אלא גם בקשרים בין התאים - ברשתות העצביות הנוצרות כתוצאה מתהליכי החישה, הלמידה ועוד. כל פיסת מידע חדש, תחושה, חוויה או זיכרון חדשים, גורמים ליצירת קשרים חדשים בין הנוירונים (תאי עצב) הקיימים במוח, באופן המאפשר לרשת העצבית לשלוף את המידע, לפי הצורך.

במאמרו זה, נעסוק בשאלה מהי למידה ומהן התפוקות שלה. האם הלמידה היא "רק" חקיקת פריט הידע הנלמד, בתאי העצב שבמוח?!

פרשתנו – פרשת ויקרא, פותחת את החומש השלישי, העוסק בדיני עבודת הקורבנות, טומאה וטהרה ועוד. וזו לשונו של הפסוק הפותח את הפרשה: **"ויקרא אל משה ויגבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" (ויקרא א, א).**

וקשה, מדוע הקב"ה הקדים וקרא למשה, לפני ה"שיעור" – לפני השלב של הדיבור?!

הקריאה האלוקית למשה רבנו – **"ויקרא"**, קדמה לדיבור – **"ויגבר"**, כי זו היתה קריאה של חיבה. קריאה שנועדה לומר למשה רבנו להתכונן ל"דיבור" האלוקי – ל"שיעור" התורה ה"פרטי", שתיכף יפתח (רש"י, שם). ללימוד של פרשיה נוספת ובה נושא חדש.

רש"י מעיר, שגם ב"מערכת השעות" האלוקית, היו הפסקות בין השיעורים (הפרשיות השונות). וכל כך למה? כדי "ליתן רינח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין" (עפ"י מדרש ספרא).

כדי ללמוד ולדעת, אין די בשמיעה אחת של הדברים. יש צורך לחזור ולעבד את הדברים, לעיין וללמוד.

בשולי הדברים נעיר, שבכל "פרשת שבוע" יש כמה וכמה "פרשיות" שונות, כשכל אחת מהן עוסקת בנושא אחר. ואכן, ספר התורה, מביא לידי ביטוי גם את ההפסק ואת ה"רינח" בין הפרשיות השונות – ה"פתוחות וה"סתומות", הן בצורת הכתיבה של הפרשיות והן במרווחים ביניהן.

מכאן למדו חז"ל: "והרי דברים קל וחומר: ומה אם מי שהוא שומע מפי הקדוש ברוך הוא ומדבר ברוח הקודש (משה רבנו) צריך להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, על אחת כמה וכמה (כאשר) הדייט מן הדייט" (כאשר אדם פשוט, לומד מאדם פשוט), על התלמיד לחזור, להתבונן ולעבד את הנלמד (ספרא, שם).

ומה משה רבנו שהיה בעל רוח הקודש ושמע תורה מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו (שהוא בעל כושר הסברה מעולה) היה זקוק לפרק זמן מיוחד כדי להתבונן בתלמודו, אנחנו – הלומדים מפי בני אדם שהם בעלי כוח הסבר מוגבל, על אחת כמה וכמה שאנחנו זקוקים להתבוננות יתרה בתלמודנו. שלא לדבר על יכולת הקליטה המוגבלת שלנו ועל הצורך במנוחה ובאָנְרוּר...

”נקודה טובה” – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

התבוננות זו, מה טיבה!?

משמעותו של תהליך ההתבוננות היא - **הבנת** דבר מתוך דבר בתהליך מאומץ של ביקורת, עיון עיבוד והעמקה, תוך חקירה, השוואה והיקש. כתוצאה מן **ההתבוננות**, האדם **מבין והתובנה** הזאת, הופכת להיות חלק **מבנינו** הרוחני והאינטלקטואלי.

אחת הדרכים הבסיסיות של הלימוד התורני, היא **דימוי מילתא למילתא**, דימוי והשוואה בין נושאים שונים. הגדרת השווה והשונה ביניהם, מבחינת המהות והאופי, תוך השוואת הדין שלהם.

כך במהלך לימוד הסוגיה (נושא), מְשָׁוה הגמרא בין עניינים דומים או שונים ומנסה ללמוד מן החמור על הקל (“קל וחומרי”), או לאגוד כמה מקרים דומים וללמוד מהם “בנין אבי” וליישם את הדין של ה”אסופה” הזאת, על מקרים דומים נוספים.

יש אם כן להניח, שבכל פעם שמשה רבנו קיבל מן הקב”ה פרשיה חדשה, הוא **התבונן** בה - חזר עליה, למד את הפשט, חילץ והגדיר את העקרונות והתובנות שלה, וניתח מהו השווה והשונה בינה לבין פרשיות דומות אותן כבר למד ו”מיקם” וקשר אותה, בתוך “גוף הידע” שכבר נצבר אצלו. כנראה שזהו תהליך ההתבוננות עליו דיברו חז”ל.

שיטת הלימוד הזאת שאינה רואה כל ענין כנושא בפני נפרד עצמו אלא יוצרת “חיבורים”, נועדה לא רק ל”סגירת פערי ידע” על ידי השוואה, דימוי ולימוד. השיטה הזאת נועדה לְתַקְלֵל (אינטגרציה, יצירת שלמות) את הידע וליצור “גוף ידע”, אָחוּד שלם ומותאם. עולם תוכן רוחני והלכתי בנוי היטב, עקבי, ונטול סתירות פנימיות (קוהרנטי).

התוצאות של התהליך הזה הן רבות:

א. הבנה וידיעה.

ב. חקיקת הדברים בזכרון (בפתח המאמר נגענו בתהליכים הפיזיולוגיים הקשורים לכך).

ג. יכולת “לשלוף” את הידע הזה במהירות, בהקשר הנכון, לפי הצורך.

ד. יכולת שימוש בידע הזה, לטובת לימוד והשוואה, למקרים חדשים, בעתיד.

זוהי ההתבוננות, המהווה בעצם את תהליך הלמידה.

ויפים הדברים במיוחד לעולמנו המודרני, בו אנו נוטים להתרשם בעיקר מכותרות שטחיות ומקליפים ערוכים, בהם נמצא לעיתים מידע חלקי, חסר, מגמתי, מְטָה, או מזוייף (פייק ניוז). **התבוננות, היא התרופה לכל אלה.**

אולם, תהליך התבוננות ולמידה, לא יהיה שלם ומלא, אם לא ניישם הלכה למעשה את התובנות העולות מן הדברים שלמדנו והבנו. וכשם שנדרשת התאמה בין פרטי הידע והנושאים השונים, כך **נדרשת התאמה בין עולם ה”תוכן”, לבין עולם המעשה.**

ולכן, השכל האנושי יתקשה לקבל פרופסור לאתיקה שאינו נוהג באופן מוסרי, חוקר סרטן ריאות שהינו מעשן כבד, או יועץ נישואין שהוא גרוש סדרתי.

על כך אומרת התורה: **”וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם וְהַשָּׁבַת אֵל לְבַבְךָ...”** (דברים ד, ט). אל תשאיר את ידיעותיך “תלויות באויר”. הבא אותן אל ליבך והכנס אותן ל”תוכנת” קבלת ההחלטות האישית שלך,

"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

בבחינת: "וְהַשְׁבֵּת אֶל לִבְבְּךָ..." (נעיר, כי הפסוק הנ"ל מתייחס ליסודות האמונה, אך בהחלט ניתן ליישם אותו, באופן רחב יותר).

ההשבה אל הלב – יישום התיאוריה והעקרונות בעולם המעשה, היא ההשלמה והסיום של תהליך הלמידה, בו עסקנו.

ואכן, חז"ל במסכת אבות (ג, יז) המשילו את האדם שמעשיו אינם עולים בקנה אחד עם חוכמתו, לעץ. עץ שנופו (ענפיו) גדול (משל לחוכמה), אך שורשיו המועטים, אינם נטועים די עמוק בקרקע המציאות (עולם המעשה). עץ כזה, סופו שלא יחזיק מעמד ויעקר בסופה וברוחות סוערות. כך, אדם שחוכמתו לא באה לידי ביטוי במעשיו, סופו שלא יחזיק מעמד מבחינה ערכית ורוחנית.

ותובנה נוספת מן המילה דעת.

המילה דעת, מבטאת לא רק את הידיעה והן גם את נושא החיבור, בבחינת: "וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אֲשֶׁתוֹ (יחסי אישות) וַתֵּלֶד בֶּן...". (בראשית ד, כה). העולה מדברינו, שידיעה פירושה – לחבר את הידע אילך פנימה. המדד להצלחת הלימוד, הוא ההטמעה – השלב בו הדברים מתחברים אל לב האדם והוא מרגיש שהם כבר "שלו". ומכאן, כאמור, יש להמשיך מעולם הדעת וה"תוכן", אל עולם המעשה.

כך, ככל שנכיר טוב יותר את תהליך ההתבוננות והלמידה, נוכל לבצע אותו באופן טוב יותר.

מעשה בתלמיד שהגיע לרבו ושטח בפניו חידוש מופלא בסוגיה הנלמדת. הרב התפעל ושיבח את התלמיד. הרי את הרעיון הזה אתה אמרת בפנינו בשיעורך לפני שבוע, תמה בשקט, אחד התלמידים. ומדוע לא הערת על כך לתלמיד?!

אם התלמיד מרגיש שהלימוד הוא כבר ממש "שלו" ומחובר אליו, הרי שאני כמורה השגתי את מטרתי בצורה הטובה ביותר.

נחתום בתפילה, אותה אנו אומרים בכל בוקר לפני קריאת שמע: "ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, את כל דברי תלמוד תורתך באהבה".

מרכת שפת חנה וחס כסר ונה

מה רוא

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה (במייל ו/או בווטסאפ), ניתן לפנות למייל: rothmoshe@gmail.com

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל. **אהבת! הפץ בין חבריך.**